e*forum

Píše Ingeborg Fiala-Fürst

(E*forum, 24. 02. 2021)

Přiznávám, že můj vztah ke Stifterovi byl vždycky spíše vlažný než vřelý, vzpomínám si, že jsem dokonce při nějaké dávné konferenci o rakouské literatuře (někdy na počátku devadesátých let v Klagenfurtu) při diskusi o Stifterově výtvarném díle poznamenala polohlasem do publika, že možná měl Stifter zůstat u tohoto řemesla a neměl se pouštět do psaní. Přítomní Stifteriáni se mnou od té chvíle nemluvili. Tehdy jsem byla ovšem prostořeké, sotva třicetileté germanistické nedochůdče, kterým jsem ale – ve věcech stifterovských – zůstala dodnes, leč dnes (s obroušenými hranami) už jen pro sebe a pod fousy, aby mě nikdo neslyšel, přitakávám Friedrichu Hebbelovi, který slíbil tomu, kdo dobrovolně přečte *Pozdní léto*, „polskou královskou korunu“ (s. 188).

Tím raději jsem ovšem přečetla knihu svého milého přítele **Petera Bechera *Adalbert Stifter: touha po harmonii***, kterou do češtiny přeložil další milý přítel, **Václav Maidl** – s tím, že mám-li na stará kolena přijít Stifterovi na chuť, pak je teď ten pravý čas (už několikrát jsem slyšela doporučení, že třeba již zmíněné *Pozdní léto* by měl člověk začít číst přesně na prahu penzijního věku, myslím, že i Peter Härtling to z vlastní zkušenosti doporučuje ve svých memoárech), a pak budou oni dva, autor a překladatel, pro mě těmi nejlepšími zprostředkovateli.

Nemýlila jsem se! Knížka Petera Bechera je – a to bych kolem Stiftera neočekávala – kratochvilným čtením, které neunavuje tloušťkou, rozvleklými líčeními rodinných vztahů, souvislostí, lásek a erotických vzplanutí, partnerských propletenců, míst bydlení, práce i odpočinku, nálad, psychických stavů, krizí i psacích horeček. To vše sice v Becherově knížce je – jak také jinak v biografii autora, který po celý život platil přímo za modelový příklad biedermeierovské pohodovosti, a přesto (právě proto?) na jeho konci (patrně) spáchal sebevraždu – leč podáno svižně, stručně a čtivě, takže čtenář může mít pocit, že čte poutavý a dokonce napínavý román o životě rakouského klasika, aniž by literární vědec (trčící v onom čtenáři) musel mít přemrštěné obavy, že fabulace deformuje fakta.

Becherova biografie ale otevírá vrátka ještě i k dalším žánrům: je současně zprávou o Stifterově posmrtném životě, totiž pohledem na stifterovská memorabilia – na jeho rodné Šumavě i v rakouských městech (Kremsmünster, Vídeň, Linec) – a často také bedekrem, průvodcem po jihočeské a dolnorakouské krajině doby tehdejší i dnešní (před i po sametové revoluci, která odstranila hraniční ostnaté dráty protínající šumavskou krajinu a umožnila setkávání se Stifterem a nad Stifterem čtenářům z obou stran padlé železné opony). Tento přístup dovoluje autorovi, který nechtěl napsat

„vědecké vyrovnání se sekundární literaturou“ (kterou ale dokonale zná a v závěrečné poznámce – 227ff. – v úplnosti uvádí), nýbrž se „obrací na zaujatého čtenáře, který hledá přístup ke Stifterovu životu a dílu i ke kraji, ve kterém působil“, proplétat svá líčení četnými citáty ze Stifterových povídek, románů, deníků a z korespondence, aniž by musel dlouze metodologicky uvažovat a zdůvodňovat, zda a nakolik jsou tyto texty „povolenými“ prameny pro psaní biografie.

Vlastní stručné, leč výstižné interpretace vybraných Stifterových povídek i obou velkých románů (které ocení zejména studenti ne vždy příliš ochotní přečíst si celého originálního Stiftera – ach, jak jim rozumím!) jsou dalším žánrovým střípkem v Becherově knize a stejně zřetelný je i esejistický leitmotiv česko-německých vztahů, které se kolem Stiftera v minulosti rozehrávaly (Becher např. připomíná dvě ideově zcela různé slavnosti u příležitosti 70. výročí Stifterova úmrtí: v roce 1938 a 1939 a také velmi záslužný, přesto nacionálně poznamenaný podíl Augusta Sauera na znovuobjevování Adalberta Stiftera na počátku 20. století, Josefa Mühlbergera a jeho časopis *Witiko,* instrumentalizaci A. Stiftera v době národního socialismu a nakonec společné česko-německo-rakouské stifterovské projekty posledních desetiletí).

Hlavním záměrem Stifterova biografa (píšícího více než 200 let po autorově narození) je snaha korigovat oslavný a idylizující portrét klasika, jak ho ve svých stylizovaných vzpomínkách a v korespondenci vymaloval autor sám i jeho první biografové a obdivovatelé ještě v 19. století, zejména často citovaný Johann Aprent, a nabídnout modernímu čtenáři „zcela jiný obraz Stiftera, ze kterého můžeme sejmout idylické projasnění jako masku.“ (s. 18). V této tendenci se Peter Becher shoduje např. s autorkami nových biografií a pojednání o další, jen o generaci mladší rakouské klasičce, Marii Ebner Eschenbachové (srov. např. Daniela Strigl: *Berühmt sein ist nichts*. Vídeň, 2019, a Maria Piok – Ulrike Tanzer – Kyra Waldner /eds./: *Marie von Ebner Eschenbach. Schriftstellerin zwischen den Welten*. Innsbruck, 2018), a podobně shodná je i Becherova opatrnost a citlivost, s níž onu masku snímá, aby neporanil. Ani náznakem neironizuje, neposmívá se dávno vybledlým hodnotám starého biedermeierovského světa, nesnaží se vysvléct starého Stiftera donaha a prozkoumat mu ledví metodami (taky už zastaralé) literární psychoanalýzy, není obrazoborec ani moderní „Besserwisser“ jako třeba citovaný Thomas Bernhard (s. 224), nýbrž je trpělivým vypravěčem Stifterova života a díla, které pečlivě ukládá do kontextů stifterovské i po-stifterovské doby.

V českém překladu Václava Maidla se Becherova knížka čte skvěle, plynule a kratochvilně, byť překladateli sem tam do textu ukáplo několik kolokvialismů z mládežnické mluvy, občas trochu moc pasiva, a také střídání gramatických časů na několika místech poněkud ruší rytmus čtení. Tyto drobnůstky jsou ovšem vyváženy pečlivou rešerší a použitím již existujících překladů do češtiny (jejichž seznam autor/překladatel? poskytuje na s. 239 ff.), kteréž překladatelovy pečlivosti si čtenář obvykle nevšimne, a tudíž ani neváží – tak mu to tímto připomínám.

Peter Becher: *Adalbert Stifter – Touha po harmonii: Biografie*. Übersetzt von Václav Maidl. Horní Planá: Srdce Vltavy, 2019, 268 s.
Peter Becher: *Adalbert Stifter: Sehnsucht nach Harmonie. Eine Biografie*. Regensburg: Pustet, 2005, 253 S.

www.ipsl.cz